

Nr 191.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder för utjämning av marknadspriserna å vissa förnödenheter m. m.; given Stockholms slott den 28 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Axel Gjöres.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 mars 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Gjöres:

Inom folkhushållningsdepartementet har till övervägande upptagits frågan om vidtagande av åtgärder för utjämning av marknadspriserna å viktiga varor och förnödenheter. Rörande detta spörsmål har upprättats en *pro-memoria*, däri följande anföres:

Möjligheterna att till Sverige importera ett flertal viktiga varor och förnödenheter äro för närvarande ytterst begränsade. I den mån sådan import förekommer, försiggår den vanligen med betydande mellanrum och till växlande priser. Även i fråga om den mer regelbundna införseln äro importpriserna på grund av rådande transportförhållanden ofta rätt varierande för ett och samma varuslag. Därest dessa prisfluktuationer skulle få oförmedlat påverka prisbildningen i övrigt, komme dennas lugna utveck-

ling att förryckas och den svenska marknaden att förlora i stabilitet med därav föranledda svårigheter för näringslivet. En allmän höjning av medelprisen i landet skulle vidare bli följden av den ökade osäkerheten. Även den statliga priskontrollen bleve i hög grad försvårad.

Dessa olägenheter kunna förebyggas genom en utjämning av importpriserna. Så har ock skett beträffande åtskilliga för folkförsörjningen betydelsefulla varor, såsom kol och koks, gödningsämnen, fodermedel, fettråvaror m. fl. Prisutjämningsförfarandet innebär i princip, att ett visst importpris fastställs som avräkningspris för viss vara under en tid framåt. I den mån importkostnaderna avvika från detta avräkningspris, sker en utjämning, så att den som kunnat införa varan till lägre pris än det bestämda är skyldig att till en särskild s. k. clearingkassa inbetala skillnaden mellan det verkliga importpriset och det bestämda avräkningspriset, under det att, därest import sker till högre kostnader än avräkningspriset, importören från clearingkassan erhåller täckning för de överskjutande kostnaderna. I vissa fall har det ansetts lämpligt, att clearingen omfattar även de förråd, som finnas inom landet vid kassans inrättande. Detta innebär, därest förråd anskaffats till lägre pris än avräkningspriset, att innehavarna hava att inbetala en avgift till clearingkassan, motsvarande skillnaden mellan avräkningspriset och anskaffningspriset för förråden.

Ur flera synpunkter är det önskvärt, att en dylik prisclearing genomföres på frivillig väg mellan importörerna själva. Erfarenheten giver emellertid vid handen, att det i regel är nödvändigt att staten på ett eller annat sätt medverkar. Det lämpligaste förfaringssättet synes därvid vara det som redan tillämpats i flera fall med gott resultat och som består däri att avtal träffas mellan vederbörande statliga myndighet och de olika importörerna eller deras organisationer med den innebörd som förut angivits. Denna ordning har tillämpats beträffande clearingen av importpriserna för fodermedel, konstgödsel, skördegarn och fettråvaror. I åtskilliga fall äro dock importörerna så många, att en sådan anordning ej är praktiskt genomförbar. I dylikt fall synes det nödvändigt att reglera importen samt som villkor för import av viss vara föreskriva, att importören deltagar i det för varan fastställda utjämningsförfarandet. Därest man i sistnämnda fall avser att clearingen skall omfatta även inom landet befintliga, tidigare anskaffade förråd, torde detta syfte enklast kunna tillgodoses genom att förråden läggas under beslag. Om så sker bör som villkor för varans disponerande för näringsutövning — försäljning eller beredning för avsalu — kunna krävas inbetalning av en clearingavgift till en upprättad clearingkassa.

Över promemorian ha yttranden avgivits av statens industrikommission, statens livsmedelskommission, statens bränslekommission, statens handelskommission och statens priskontrollnämnd.

Industrikommissionen har anfört följande:

För att i nuvarande läge genomföra en prispolitik med syfte att upprätthålla en i möjligaste mån stabil och enhetlig prisnivå för de ur försörjnings-synpunkt viktigare varugrupperna är ett clearingförfarande sådant som det i promemorian skisserade otvivelaktigt av stort värde. Därigenom kan också skapas möjlighet att, där importbehovet är synnerligen trängande, från utlandet inköpa även enstaka sådana varupartier, vilka betinga förhållandevis mycket höga priser. Då förfarandet i fråga därför, såsom i promemorian framhålles, kan förväntas komma att bli av stor omfattning, fin-

ner industrikommissionen önskvärt, att det närmare överväges, under vilka förutsättningar ett dylikt förfarande bör ifrågakomma och efter vilka principer detsamma i olika fall bör genomföras.

Såsom en förutsättning för att, åtminstone på statligt initiativ, ett clearingförfarande skall anses lämpligen böra genomföras beträffande en viss vara torde till en början kunna fordras, att priset å varan är eller avses att i samband med clearingförfarandet bliva föremål för statlig reglering. Vidare synas praktiska hänsyn leda till, att ett clearingförfarande bör ifrågakomma allenast där varan icke är uppdelad på ett alltför stort antal olika kvaliteter.

Jämförelsevis enkelt synes förfarandet kunna gestaltas i de fall, då clearingen endast skall avse sådana partier av en vara, som importeras. En dylik begränsning av clearingens omfattning kan ofta vara nödvändig av praktiska skäl samt förefaller naturlig och lämplig i alla de fall, då varan i fråga icke eller allenast i ringa omfattning produceras inom landet och det därstädes icke heller finnes lagrade några större förråd av densamma. Äro importörerna få till antalet eller sammanslutna i en fast organisation, synes handhavandet av den sålunda begränsade clearingen böra anförtros importörerna själva, detta särskilt med hänsyn till den alltjämt växande arbetsbördan för de statliga krisorganen på varuförsörjningens område. Några statliga tvångsåtgärder torde här i regel icke behöva ifrågakomma, och icke heller läser någon statlig kontroll över clearingförfarandet vara nödvändig. Kommissionen förutsätter nämligen, att priset på varan inom landet är fastställt och kontrolleras av statlig myndighet. Är importen däremot uppdelad på ett stort antal importörer utan någon form av inbördes sammanhållning, synes det, såsom i promemorian framhålles, nödvändigt att reglera importen samt som villkor för denna föreskriva, att vederbörande importör deltagar i det för varan fastställda utjämningsförfarandet. Detta torde då böra handhavas av statlig myndighet eller under statlig kontroll.

För det fall åter, då en vara visserligen icke produceras inom landet men jämförelsevis betydande förråd av varan redan finnas där lagrade samt det anses önskvärt, att prisutjämnningen skall omfatta även dessa förråd, tarvar frågan om förfarandets lämpliga utformning ett grundligare övervägande. Även här torde en lösning ofta kunna på frivillighetens väg åstadkommas, då lagren äro uppdelade på ett fåtal händer. Är så icke fallet, läser däremot clearingen icke kunna genomföras annorledes än genom statliga tvångsåtgärder. Stöd för dylika kan erhållas i redan gällande eller föreslagna import-, förfoganderätts- och prislagstiftning. I den remitterade promemorian säges också det angivna syftet enklast kunna tillgodoses genom att förråden läggas under beslag. Industrikommissionen finner emellertid stor försiktighet tillrädlig, då det gäller att bedöma, huruvida inom landet befintliga förråd av en vara skola läggas under beslag huvudsakligen i det syftet, att av varuägarna skola kunna uttagas avgifter, avsedda att utdelas till senare importörer av varan. Varken i förfoganderättslagstiftningen eller motiven till denna kan stöd hämtas för den uppfattningen, att beslagsförfarandet är avsett att tillgodose ett dylikt syfte. Om likväl ett beslagsförfarande anses i nu behandlade fall kunna ifrågakomma, bör man enligt kommissionens mening söka undvika sådana verkningar av detsamma, att den, som för att säkerställa forlbeståndet av sin rörelse hållit ett stort varulager och burit därmed förenade risker, berövas de ekonomiska fördelar

gentemot sina mindre förutseende konkurrenter, som han genom lagerhållningen uppnått vid tiden för clearingkassans inrättande. Clearingavgiften för lagervaror bör sålunda ej bestämmas individuellt efter varje enskilt lagrat partis inköpspris; ett sådant förfarande torde för övrigt ofta stöta på oöverstigliga tekniska svårigheter, då det måste vara svårt att fastslå de vid olika tidpunkter inköpta varornas identitet. Däremot torde i och för sig ingen erinran vara att göra mot en beräkningsgrund, enligt vilken avgiften utgår med skillnaden mellan ett vid kassans inrättande fastställt avräkningspris och det senast gällande inhemska marknadspriset eller en som representativ betraktad importkostnad vid den senaste tidpunkt, då en mera avsevärd import varit möjlig.

Skulle det visa sig önskvärt att låta även sådana varor, som produceras inom landet efter det att clearing införts, ingå i denna, synes — i enlighet med förfarandet i fråga om äldre lager — clearingavgiften för de nyproducerade varorna i regel böra fastställas på basis av ett för all produktion enhetligt producentpris och sålunda icke utgå med belopp, som växla med företagens individuella produktionskostnader.

Vid en sänkning av avräkningspriset torde från de importörers sida, vilka ligga inne med redan clearade lager, krav komma att resas på restitution av inbetalade clearingavgifter. Liknande krav torde även komma att göras gällande, när vid ett upphörande av nuvarande onormala förhållanden en fri prisbildning med — sannolikt — sjunkande prisnivå kommer till stånd och i samband därmed clearingförfarandet skall avvecklas. Att dylika krav böra åtminstone i viss omfattning tillgodoses, finner kommissionen rimligt. I den mån clearingen tillkommit under närmare medverkan från statens sida, bör staten vara beredd att i sista hand svara för gäldandet av gottgörelsen i fråga.

Kommissionen vill slutligen understryka vikten av att clearingförfarandet handhaves på sådant sätt, att importörerna icke förslappas i sitt intresse att från utlandet inköpa och hit transportera varor till billigast möjliga priser. De till clearingorganet anmälda inköps- och transportkostnaderna böra därför underkastas noggrann granskning. Befinnes därvid, att importen bort kunna komma till stånd för lägre kostnader eller att kostnaderna äro högre än som med hänsyn till det allmänna försörjningsläget anses böra godtagas, måste rimlig jämkning kunna ske av de belopp, som importören enligt de allmänna reglerna har att erlægga till clearingkassan eller äger uppbära från densamma. Härav följer, att ledningen och övervakningen av clearingorganets verksamhet bör handhavas av opartisk och på området sakkunnig personal.

I *livsmedelskommissionens* yttrande erinras om de inom kommissionens verksamhetsområde genomförda clearingförfarandena beträffande fodermedel, konstgödsel, skördegarn och fettråvaror m. m. Kommissionen anser, att anordningen bör kunna tillämpas även för andra varugrupper än de nämnda, samt finner sig icke ha något att erinra mot de grunder för ordnandet av clearingen, som angivits i departementspromemorian. Vidare har kommissionen framhållit:

I vissa fall, då clearingpriset överstigit det tidigare inhemska marknadspriset, har det befunnits nödvändigt att indraga inneliggande lager i clearingförfarandet. I dessa fall ha lagerhållarna fått förbinda sig att, i den mån

lagret förbrukas, inbetala en mot skillnaden mellan clearingpriset och det tidigare lägre marknadspriset svarande clearingavgift till en för ändamålet enligt Kungl. Maj:ts beslut inom kommissionen upprättad clearingkassa. Detta har gällt såväl varor under beslag som fria varor. Då clearingvaran varit under beslag, har erläggandet av en sådan avgift gjorts till villkor för rätten att förfoga över de beslagtagna lagren. I fråga om icke beslagtagna varor finnes möjlighet att knyta ett liknande villkor till rätten att erhålla importerade varor till förnyande av lagren.

Bränslekommissionen har i sitt yttrande uttalat sin principiella anslutning till det i promemorian berörda förfaringssättet, i vad avser både det generella fastställandet av visst importpris som avräkningspris och clearingens utsträckande även till förråd, som finnas inom landet. Vederbörande organ för prissättning böra sålunda erhålla bemyndigande att handla enligt de i promemorian anförda principerna. Kommissionen har dock framhållit önskvärdheten av att systemet ej göres för stelt. I fråga om viss vara kan det befinnas ändamålsenligt att prisfrågan löses på annat sätt än genom en fullständig clearing. Särskilt då fråga är om att clearingen för en viss vara skall omfatta även inom landet befintliga förråd synes avgörande böra träffas från fall till fall med hänsynstagande bland annat till storleken av de tillgängliga förråden och anskaffningskostnaderna för desamma.

Handelskommissionen har i sitt yttrande inledningsvis framhållit, att det är antagligt, att ett prisutjämningsförfarande av ifrågasatt slag kan bli värdefullt för upprätthållande av en enhetlig och stabil prisnivå för råvaror och större förbrukningsartiklar inom industriens och jordbrukets områden. Kommissionen hyser emellertid den uppfattningen, att de varuområden på vilka ett prisutjämningsförfarande med fördel kan användas äro starkt begränsade. Således torde ett sådant förfarande endast böra komma till användning för varor, vilka äro av betydelse för prisbildningen inom landet, under det att förfarandet icke torde kunna genomföras i fråga om varor, där man har att räkna med något större antal skilda kvaliteter.

Kommissionen konstaterar därefter, att ett clearingförfarande är förenat med allvarliga olägenheter. Härom har kommissionen anført:

Ett clearingförfarande av i promemorian avsedd typ kommer att minska den enskilde importörens intresse att från utlandet inköpa och hit transportera varor till billigast möjliga priser eller — särskilt då clearingförfarandet beräknas komma att omfatta en längre tidsperiod — att upprätthålla för landet värdefulla förbindelser, därest icke den importör, som med skickligt utnyttjande av förbindelser och transportleder kunnat införa varor till i rådande läge gynnsamma priser göres delaktig i de sålunda vunna fördelarna. En dylik premiering av den dugligaste torde emellertid komma att stöta på mycket stora praktiska svårigheter.

Det är angeläget, att prisutjämnning i regel begränsas till att endast omfatta efter en clearingkassas upprättande verkställd import. Detta i syfte att den som för att säkerställa fortbeståndet av sin rörelse hållit ett stort varulager och burit därmed förenade risker, icke måtte berövas de ekono-

miska fördelar gentemot sina mindre förutseende konkurrenser, som han genom lagerhållningen uppnått vid tiden för clearingkassans inrättande. Den uppvärdering av lagervärdena, som indragandet av dylika lager i clearingförfarandet medför, torde dessutom, därest förfarandet skulle komma till användning i större utsträckning, kunna komma att skapa komplicerade avvecklingsproblem, om vid ett blivande fredsslut en plötslig och allmän reduktion av priserna skulle inträffa. Befinnes det likväl nödvändigt att under clearingen indraga före clearingkassans upprättande inom landet befintliga förråd, synes det dock angeläget att omfattningen av däri ingående förråd i möjligaste mån begränsas. Beaktande synes därvid böra tagas till tidpunkten för lagrets tillkomst. Det torde för övrigt kunna ifrågasättas, huruvida för närvarande lagliga möjligheter finnas att i nämnt syfte tvångsvis indriva utjämningsavgifter å härstädes vid en clearingkassas upprättande befintliga förråd.

Sistnämnda olägenhet gör sig givetvis lika starkt gällande vid prisutjämnning för råvaror och större förbrukningsartiklar som vid importhandeln med färdiga produkter. Vad åter angår den först antydda olägenheten — risken att den enskilde importörens intresse att från utlandet köpa varor till billigast möjliga priser förslappas — framträder denna starkare vid importhandeln med färdiga produkter — exempelvis kolonialvaror — där priser och kvaliteter icke äro enhetliga på samma sätt som i fråga om exempelvis gödningsämnen, fettråvaror, fodermedel m. m. och där den enskilde importörens branschkönnedom och förbindelser torde spela en större roll än vid inköp av stapelvaror, för vilka gälla kvaliteter och priser fastställda för världsmarknaden. Framhållas må dock i detta sammanhang, att det förhållandet att för en viss vara av stapeltyp ett visst världsmarknadspris finnes, i nuvarande läge icke utesluter att det kan vara önskvärt att för varan i fråga äga tillgång till ett prisutjämningsförfarande. Den rådande avspärrningen kan nämligen medföra, att endast någon viss mindre kvantitet kan införas till nämnda pris, medan man samtidigt är nödsakad att till högre pris köpa partier av samma vara på en för Sverige icke naturlig inköpsmarknad.

Handelskommissionen finner det med hänsyn till antydda olägenheter angeläget, att vid import av ifrågavarande produkter prisutjämnning endast kommer till användning i undantagsfall, där alldeles särskilda skäl kunna motivera en dylik åtgärd. Möjligheter synas nämligen föreligga att genomföra en prisutjämnning för dylika varor på frivillig väg utan statligt ingripande, åtminstone i de fall, där importförbud gäller eller importen på annat sätt är reglerad.

I sitt yttrande i ärendet har *priskontrollnämnden* framhållit, att den starka prisstegringstendensen för vissa importvaror jämte den starkt oenheliga kostnadsutvecklingen för införseln av samma varor på olika vägar medför särskilda svårigheter för priskontrollen, som i många fall icke kunna lösas utan regleringsåtgärder. Nämnden instämmer därför helt i den i promemorian framförda uppfattningen, att prisutjämnning bör ske över en clearingkassa och att en clearinganordning kan nödvändiggöra särskild reglering av importen. Beträffande frågan att låta prisutjämningsförfarandet omfatta även inom landet befintliga förråd har nämnden anfört:

En utjämning av priserna mellan till relativt höga pris nyimporterade varor och inom landet redan förefintliga förråd eller nyproducerade varor av samma slag kan givetvis i många fall framstå som ett synnerligen viktigt prispolitiskt önskemål. Endast på denna väg kan det i vissa situationer vara möjligt att effektivt dämpa verkningarna på den inhemska prisbildningen av en stark importprisstegring. Vissa olägenheter kunna dock enligt nämndens mening vara förbundna med en sådan utjämning och därigenom begränsa möjligheterna för metodens tillämpning.

Genom att nämnden i sin hittills tillämpade prispolitik i regel låtit återanskaffningspriset bestämma utförsäljningspriset från gamla lager, hava importföretagen likaväl som övriga företag inom industri och handel kunnat tillgodogöra sig vissa vinster. Dessa vinster kunna sägas utgöra en riskpremie till täckande av de förluster, som komma att uppstå vid ett sannolikt prisfall efter krigets avslutande. Denna princip för prissättningen har å andra sidan betytt, att de statliga myndigheterna vid utövandet av en prispolitik efter denna norm icke behövt ikläda sig några som helst garantier för den framtida prisutvecklingen. Om nu i vissa fall ett utjämningsförfarande förutsätter, att clearingavgift uttages på redan inom landet befintliga förråd, innebär detta en konfiskering av hela eller en del av den vinst på ineliggande lager, som skulle utgöra importörernas riskpremie med hänsyn till den ökning av förlustrisken, som uppstår genom import av relativt dyra varor. Ett sådant förfarande kan därför medföra berättigade krav från importörernas sida med avseende på garanti för den framtida prisutvecklingen, t. ex. i den formen att en sådan clearinganordning bör kvarstå även en tid efter fredsslutet och då sannolikt avse en utjämning mellan relativt låga importpris och de under kriget gällande relativt höga priserna inom landet. Det synes nämnden, att en sådan bindning av den framtida prispolitiken och prisutvecklingen som regel icke är önskvärd.

Nämnden är givetvis medveten om att en clearinganordning av ifrågasvarande typ i många fall icke behöver ha de konsekvenser, som här skisserats. I den mån den fördyrade importen är av liten omfattning i förhållande till inom landet förefintliga lager, kan ett utjämningsförfarande tillämpas och clearingavgift utkrävas, utan att detta behöver anses strida mot principen om återanskaffningspriset. Gränsen mellan import, som kan betecknas som återanskaffning, och import, som på grund av ringa omfattning mer har karaktären av kompletteringsköp, blir givetvis i hög grad flytande. Å andra sidan är det givetvis möjligt, att i kalkylen för avräkningspriset inkludera viss kompensation för förlustriskerna på ineliggande lager, utan att därför huvudsyftet med prisutjämnigen, stabilisering av prisläget vid skäligh nivå, förfelas.

Nämnden har slutligen ansett sig böra, trots de olägenheter som kunna vara förknippade med inkluderandet av inom landet befintliga förråd i ett prisutjämningsförfarande, ansluta sig till i promemorian anförda synpunkter.

Såsom i departementspromemorian uttalats föreligga i nuvarande läge Departements-
chefen. avsevärda svårigheter att upprätthålla importen av vissa betydelsefulla nödvändighetsvaror, vilket icke kunnat undgå att ofördelaktigt påverka vårt försörjningsläge inom vissa områden. De möjligheter som erbjuda sig för

import av dylika varor böra därför i görligaste mån tillvaratagas. I flera fall kan detta ske endast med mycket stora kostnader. Av synnerlig vikt är att i dylika fall importpriserna icke få oförmedlat påverka den inhemska marknaden.

Det är därför nödvändigt, att staten utövar viss tillsyn över i vad mån och på vad sätt förefintliga importmöjligheter utnyttjas. Denna allmänna övervakning från statens sida underlättas självfallet i hög grad genom bildande av särskilda importörföreningar för samordning av de olika importörernas intressen. I vissa fall ha emellertid statens ingripanden icke kunnat begränsas till enbart en övervakning av importen utan en reglering av densamma har måst genomföras. Denna importreglering har i flera fall bestått ej endast i en kvantitativ reglering av importen utan även i en reglering av importpriserna. Därvid har det i departementspromemorian diskuterade clearingförfarandet för utjämning av olika importpriser vanligen kommit till användning. Det är att vänta, att detsamma i fortsättningen kommer att erhålla en utvidgad tillämpning.

I den mån så kan ske är det självfallet ett önskemål, att den behövliga clearingen genomföres på frivillig väg, exempelvis genom importörföreningarna. En dylik utväg står emellertid icke alltid öppen. Samtliga hörda myndigheter ha också förordat att möjlighet att tvångsvis anordna clearing skall finnas för Kungl. Maj:t. Användande av tvång för genomförande av ett clearingförfarande bör dock ske med varsamhet och icke i andra fall än där det är nödvändigt för att underlätta import i varuförsörjningens intresse eller förhindra kastningar i prisbildningen inom landet. Även där dessa förutsättningar föreligga torde i många fall, såsom när ifrågasättande vara förekommer i ett flertal olika kvaliteter, en prisclearing av praktiska skäl vara utesluten. Där en clearing genomföres måste den så anordnas, att de enskilda importörerna icke förlora intresset att införa varor från utlandet till billigast möjliga priser. Såsom industrikommissionen framhållit torde det därför bliva erforderligt att införa en noggrann övervakning av kostnader av olika slag, vilka kunna påverka avräkningspriserna.

Vid genomförande av en importprisclearing fastställs ett avräkningspris att gälla för en tid framåt för viss vara. Detta avräkningspris blir då bestämmande för prisbildningen inom landet för varugruppen i fråga. Med hänsyn härtill är det av skäl, som jag i detta sammanhang ej torde behöva närmare ingå på, angeläget att avräkningspriset ej sättes högre än vad som är nödvändigt. Med utgångspunkt härifrån kan det ifrågasättas beträffande varor av betydelse för den allmänna prisutvecklingen att även lager, som importerats före genomförandet av clearingen, skola omfattas av denna. Ett inräknande av förefintliga lager i prisutjämningen synes i princip medföra den konsekvensen, att prisstegringen på grund av rådande importförhållan-

den kommer att ske långsammare än eljest skulle hava blivit fallet men att på samma gång den prissänkning, som kan förväntas vid krisens upphörande, fördröjes. Detta kan i vissa fall vara önskvärt. I andra fall innebär det nackdelar. Några generella regler för bedömande huruvida inneliggande lager böra ingå i prisutjämningen synas sålunda ej kunna uppställas utan avgörandet härom torde, såsom även bränslekommissionen framhållit, få träffas under beaktande av omständigheterna i varje särskilt fall.

Äro de inneliggande förråden små och importen jämförelsevis betydande torde dock som regel tillräcklig anledning ur prisregleringssynpunkt ej föreligga att medtaga lagren i den utjämning av importpriserna som må befinnas påkallad. I den mån lagren indragas i ett clearingförfarande lär man, såsom industrikommissionen påpekat, som regel böra utgå från att ett och samma värde åsättes samtliga lager och att clearingens för lagerhavarnas del föranleder inbetalning av en avgift motsvarande skillnaden i priset inom landet å importvaran efter och före clearingens genomförande. Enahanda förfarande bör tillämpas när clearingpriset höjes. Sänkes clearingpriset bör i stället bidrag motsvarande prissänkningen utgå till lagerhavarna.

En förutsättning för ett tvångsvis påbudet indragande av förefintliga varulager i en clearing bör vara, att den ifrågakomna varan är lagd under beslag och sålunda ej får disponeras annat än efter medgivande av vederbörande statliga myndighet och under iakttagande av de föreskrifter, som myndigheten meddelar. Något hinder för att beslagsförfarandet användes för att vinna en sådan effekt torde enligt min mening icke föreligga. Detta innebär dock ej, såsom från vissa av de hörda myndigheterna anförts, att beslag å en vara skall genomföras enbart för att skapa ett rättsligt underlag för ett indragande av varulager i clearingens.

Med hänsyn till, bland annat, att ifrågavarande prisutjämningsförfarande kan förväntas komma att bli av stor omfattning och därför få vittgående verkningar å prisbildningen inom landet synes riksdagen böra beredas tillfälle att i princip yttra sig rörande förevarande spörsmål. Frågan torde därför böra underställas riksdagen.

I detta sammanhang vill jag erinra om att Kungl. Maj:t den 10 januari 1941 i samband med inrättandet av en clearingkassa för fettvaror hemställt till riksgäldsfullmäktige att med anlitande av det å förskottsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1940/41 under fonden för förlag till statsverket uppförda förskottsanslaget till försvarsberedskapens stärkande i allmänhet, med redovisning under särskild rubrik, efter rekvisition av statens livsmedelskommission insätta sammanlagt 500 000 kronor å kassans checkräkning i riksbanken för att tillgodose behovet av rörelsemedel för clearingkassan. Ifrågavarande belopp synes nu böra täckas genom anvisande av ett särskilt reservationsanslag å kapitalbudgeten å tilläggsstat II till riksdagen för innevarande budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de av mig i det föregående framlagda förslagen till åtgärder för utjämning av marknadspriserna å vissa förnödenheter,

dels ock till Förlagskapital för clearingkassan för fettvaror å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 såsom kapitalinvestering i fonden för förslag till statsverket anvisa ett reservationsanslag av kronor 500 000

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.